

Kamila Kuros-Kowalska
Natalia Moćko

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI LOGOPEDYCZNEJ *ZAKŁÓCENIA DŹWIĘKÓW MOWY W RÓŻNYCH ZABURZENIACH. DIAGNOZA I TERAPIA LOGOPEDYCZNA, KATOWICE 25 PAŹDZIERNIKA 2013 R.*

Wady zgryzu, rozszczepy wargi i podniebienia, niedosłuch, nieprawidłowa budowa narządów mownych, laryngektomia, a także wiele innych przyczyn, mogą wpłynąć na wadliwą realizację dźwięków mowy. Zawsze wtedy potrzebny jest logopeda, który wiedzę na temat realizacji fonemów potrafi przełożyć na praktykę nauki prawidłowej wymowy głosek w języku polskim. Zagadnienia zależności pomiędzy zaburzeniami podlegającymi terapii logopedycznej a zniekształceniami w warstwie dźwiękowej zostały szczegółowo omówione podczas Ogólnopolskiej Konferencji Logopedycznej pt. *Zakłócenia dźwięków mowy w różnych zaburzeniach. Diagnoza i terapia logopedyczna*, zorganizowanej przez Instytut Języka Polskiego, która miała miejsce na Uniwersytecie Śląskim 25 października 2013 r. Organizatorzy pragnęli zwrócić szczególną uwagę na potrzebę wypracowania określonych standardów w zakresie pracy logopedycznej, stworzonych w oparciu o najnowsze wyniki badań prowadzonych w czołowych ośrodkach na terenie Polski. Logopedzi ze Śląska i Zagłębia, a także uczestnicy przybywający do Katowic z innych miejsc mieli więc możliwość poznania najnowszych odkryć w dziedzinie diagnozy i terapii logopedycznej pacjentów ze szczególnymi potrzebami.

Uczestnicy konferencji mogli pogłębić wiedzę z zakresu terapii logopedycznej osób posiadających znaczne utrudnienia w komunikacji werbalnej – m.in. osób z uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego, chorych po zabiegu tracheotomii, pacjentów gabinetów logopedycznych, którzy zmagają się ze sprzężonymi zaburzeniami w realizacji fonemów. Takie utrudnienia w komunikacji wymagają od terapeuty nie tylko długiej praktyki, lecz przede wszystkim specjalistycznej wiedzy. Bogatym opisem, wskazówkami z zakresu programowania

terapii, a także praktycznymi strategiami pracy z najtrudniejszymi przypadkami tego typu zaburzeń zajęli się podczas konferencji wybitni specjaliści – logopedzi, lekarze, przedstawiciele środowisk naukowych z terenu całego kraju.

Organizatorka konferencji, prof. Uniwersytetu Śląskiego dr hab. Danuta Pluta-Wojciechowska, uroczyście otworzyła konferencję, powitała szanownych prelegentów i zaprosiła zgromadzoną publiczność do udziału w tym ważnym wydarzeniu.

Pierwszą sesję zatytułowaną: *Diagnoza logopedyczna realizacji fonemów jako pierwszy etap postępowania logopedycznego* prowadziła prof. UŚ dr hab. Danuta Pluta-Wojciechowska. Na początku swój referat pt. *Diagnostyka kliniczna zaburzeń rezonansu mowy u dzieci z rozszczepem podniebienia przy użyciu technik endoskopowych* zaprezentowała laryngolog i foniatra z Warszawy prof. dr hab. Maria Hortis-Dzierzbicka. Pani Profesor zwracała uwagę na to, jak ważna jest umiejętność posługiwania się techniką endoskopową, która pozwala uzyskać szereg istotnych informacji determinujących wybór postępowania leczniczego i ocenę poszczególnych etapów stymulowania rozwoju mowy u dzieci z rozszczepem podniebienia. Drugim prelegentem był prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie dr hab. Mirosław Michalik, który w wystąpieniu pt. *Błędy i wady wymowy uczestników śląskich konkursów recytatorskich* poddał opisowi zdolności ortofoniczne jastrzębskich uczestników konkursów recytatorskich i poezji śpiewanej. Kolejna prelegentka, dr Barbara Ostapiuk, w swoim wystąpieniu pt. *Badanie cech realizacji polskiego fonemu [l] w diagnozie logopedycznej* obalila powszechnie panujące przekonanie, iż fonem [l] jest rzadko wadliwie realizowany. Prelegentka przedstawiła, w jaki sposób można różnicować prawidłowe i nieprawidłowe realizacje tego fonemu, prezentując szczegółowy opis badania logopedycznego. Ostatnia prelegentka – dr Liliana Konopska z Uniwersytetu Szczecińskiego – w referacie pt. *Iloczas realizacji spółgłosek obstruentalnych w sygnale mowy dzieci z prawidłową wymową* zaprezentowała wyniki badań fonetyczno-akustycznych dotyczących iloczasu głoskowych realizacji bezdźwięcznych fonemów trących u osób z normatywną wymową. Wyniki pomiaru zostały szczegółowo omówione ze względu na różne czynniki (miejsce artykulacji, pozycję w wyrazie, wiek badanych). Po ostatnim referacie w tej części odbyła się żywa dyskusja, która udowodniła, jak ważna jest diagnoza w postępowaniu logopedycznym. Następnie wszyscy uczestnicy konferencji udali się na przerwę, podczas której mogli uczestniczyć w sesji posterowej. Plakaty podejmowały różnorodne tematy związane z zagadnieniami, które były przedmiotem dyskusji podczas konferencji. Pierwszy

poster naukowy pt. *Realizacja fonemów w złożonym zaburzeniu mowy – miejsce w diagnozie i terapii. Opis przypadku* przygotowała mgr Danuta Karaś. Drugi plakat pt. *Zakłócenia dźwięków mowy u dzieci romskich uczęszczających do Szkoły Podstawowej nr 43 im. Leona Kruczkowskiego w Zabrze* wykonały dwie autorki: mgr Monika Pakura, mgr Natalia Moćko. Trzeci poster pt. *Współwystępowanie zakłóceń w realizacji fonemów z zaburzeniami płynności mowy u dzieci w wieku przedszkolnym* opracowała dr Katarzyna Węsierska.

W samo południe rozpoczęła się druga sesja zatytułowana: *Biologiczne i społeczno-psychologiczne uwarunkowania zaburzeń fonetyczno-fonologicznych*. Tej części przewodniczyła prof. dr hab. Maria Hortis-Dzierzbicka. Jako pierwsza wystąpiła dr Ewa Gacka z Uniwersytetu Łódzkiego. W prezentacji pt. *Wczesne uwarunkowania zaburzeń fonetyczno-fonologicznych u dzieci urodzonych przed 37. tygodniem ciąży* prelegentka nie tylko przedstawiła obserwowane w grupie dzieci symptomy późniejszych problemów w rozwoju mowy, lecz także pokazała kierunki postępowania terapeutycznego w okresach noworodkowym i niemowlęcym. Druga prelegentka w tej części – mgr Aleksandra Łada – przedstawiła referat pt. *Neurologiczna etiopatologia zaburzeń wczesnego rozwoju systemu fonetyczno-fonologicznego. Paradygmat kliniczny a perspektywa neurologopedyczna*. Autorka podjęła szereg ważnych kwestii, m.in. zestawiła aktualne standardy diagnostyczne z profilem diagnostycznym, omówiła zasady postępowania terapeutycznego, które należy poddać analizie, oraz zaprezentowała aktualne projekty badawcze w zakresie neurologopedii klinicznej. Kolejny referat pt. *Neurologopedyczne, neuropsychologiczne oraz neuroanatomiczne uwarunkowania zaburzeń funkcji językowych u pacjentów leczonych z powodu pierwotnych nowotworów OUN – doniesienia wstępne*, autorstwa dr. n. med. Dawida Larysza i mgr Agnieszki Rożek, przedstawiła podczas konferencji pani doktorantka. Prelegentka zaprezentowała dwoje pacjentów z najczęstszą postacią nowotworu mózgowia oraz metody, które stosuje się w diagnostyce tych chorób. Kolejne prelegentki – dr Ewa Kaptur i dr Jolanta Sławek z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – w referacie pt. *Wpływ dysfunkcji rozwojowych na komunikację językową (studium przypadku bliźniąt)* omówiły metody i narzędzia, które okazują się pomocne w diagnozowaniu zaburzeń komunikacji językowej. Prelegentki poddały analizie konkretny przypadek bliźniąt z głębokim zaburzeniem rozwoju mowy. Zwróciły uwagę na wieloetapowość oceny charakteru zaburzeń dotyczących rozwoju mowy oraz na to, iż diagnozowanie jest procesem wielowymiarowym. Autorki kolejnego referatu – prof. dr hab. Maria Hortis-Dzierzbicka oraz mgr Elżbieta Radkowska – podjęły w swoim wystą-

pieniu następujący temat: *Wyniki badań mowy u dzieci pięcioletnich po operacji rozszczepu podniebienia w pierwszym roku życia*. Mgr Radkowska przedstawiła analizę umiejętności artykulacyjno-fonacyjnych dzieci pięcioletnich urodzonych z rozszczepem wargi i/lub podniebienia, które były operowane w Klinice Chirurgii Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie w latach 2001–2004. W przedostatnim w tej części wystąpieniu, autorstwa trzech osób, dr hab. n. med. Anny Sinkiewicz, dr Hanny Owczarzak oraz mgr inż. Karoliny Olejniczak, ukazane zostały możliwości rehabilitacji głosu w przypadku pacjentów, u których miało miejsce całkowite usunięcie krtani. Autorki dokonały także charakterystyki wybranych głosek, pogłębiając ją o analizę realizacji głosek dźwięcznych. Ostatnia w tej części – doktorantka Uniwersytetu Śląskiego – mgr Kamila Kuros-Kowalska zaproponowała temat: *Zaburzenia językowe u dzieci bilingwalnych. Diagnoza logopedyczna*. W wystąpieniu autorka podzieliła się wnioskami z badań logopedycznych przeprowadzonych w polskich szkołach za granicą. Prelegentka zwróciła uwagę, iż prawidłowa diagnoza logopedyczna dzieci dwujęzycznych wymaga od logopedy wiedzy z zakresu dwóch systemów językowych oraz świadomości dominacji językowej pierwszego lub drugiego języka. Po ostatnim wystąpieniu wszystkich uczestników konferencji zaproszono na przerwę obiadową.

Ostatniej części zatytułowanej: *Programowanie i prowadzenie terapii w przypadku zaburzeń fonetyczno-fonologicznych* przewodniczył prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie dr hab. Mirosław Michalik. Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Ewa Czaplewska z Uniwersytetu Gdańskiego, która w swoim referacie pt. *Specyficzne zaburzenia językowe – SLI a dyslalia złożona – problem diagnozy i terapii* wskazała na pewne aspekty objawów SLI, których znajomość jest przydatna logopedom pragnącym przeprowadzić właściwą diagnozę różnicową i właściwie zaplanować przebieg terapii. Następnie zabrała głos organizatorka konferencji, prof. Uniwersytetu Śląskiego dr hab. Danuta Pluta-Wojciechowska. Prelegentka zaprezentowała temat: *Strategiczna metoda terapii zaburzeń realizacji fonemów*, w którym omówiła sposób programowania i prowadzenia terapii w przypadku zaburzeń realizacji fonemów, a także w nowy sposób przybliżyła metody pomocne w usprawnianiu mowy. Trzecia prelegentka, dr Anita Lorenc, w wystąpieniu pt. *Programowanie wczesnych etapów rozwoju językowego u dzieci z uszkodzeniami słuchu* zarysowała specyfikę i nasilenie procesów oraz zjawisk fonetycznych, które charakteryzują wymowę osób z uszkodzeniami słuchu. Prezentowane zagadnienia dr Lorenc ilustrowała nagraniami audio i video. Kolejna prelegentka, mgr Monika Kny-

chalska-Zbierańska, przedstawiła temat: *Zaburzenia ośrodkowego przetwarzania słuchowego (CAPD) – wyzwanie dla profesjonalistów – współpraca logopedy z audiologiem i protetykiem słuchu*, w którym omówiła istotne kwestie pracy z osobami z deficytem postrzegania informacji słuchowej. Ostatnia prelegentka, mgr sztuki Barbara Sambor, w wystąpieniu pt. *Mówienie z tak zwanym „szczękościskiem”. Fakty i mity* zaprezentowała wyniki badań logopedycznych przeprowadzonych wśród 140 studentów wyższych szkół teatralnych i podzieliła się pomysłami, w jaki sposób można projektować nowe metody nie tylko diagnozowania, lecz także leczenia tzw. szczękościsku. Po ostatnim wystąpieniu był czas na dyskusję, a następnie na podsumowanie konferencji przez organizatorkę – prof. Uniwersytetu Śląskiego dr hab. Danutę Plutę-Wojciechowską.

Współpraca logopedy ze specjalistami różnych dziedzin nauki to priorytet w dziedzinie współczesnych badań nad zakłóceniami w rozwoju mowy. To dlatego konferencje naukowe skupiające przedstawicieli wielu środowisk naukowych są potrzebne. Wiedza foniatrów, laryngologów, ortodontów, a także innych specjalistów stanowi często o efektywności pracy logopedy, który pragnie programować terapię w oparciu o pełną diagnozę pacjenta. Nie wystarczy jednak świadomość istnienia zagrożeń w harmonijnym rozwoju mowy – konieczna jest także praktyka, by wiedzieć, jak należy pracować z pacjentem, aby praca ta dawała optymalne rezultaty. Konferencja logopedyczna *Zakłócenia dźwięków mowy w różnych zaburzeniach. Diagnoza i terapia logopedyczna* otworzyła przed uczestnikami nowe możliwości. Poszerzyła zakres wiedzy teoretycznej i – co jednak najważniejsze – w formie konkretnych przykładów pracy terapeutycznej z pacjentem pokazała, jak wykorzystując cały potencjał jednostki, zwiększyć efektywność działań. Jednym słowem – jak pomóc tym, dla których logopeda jest niezbędny do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Tego typu wydarzenia ugruntowują w przedstawicielach praktyki logopedycznej przekonanie o pełnieniu misji, gdzie pacjent stanowi podmiot, nie przedmiot działań terapeutycznych. Wierzimy, że – jak zapowiedziała organizatorka – wątki przedstawione podczas konferencji staną się inspiracją dla kolejnych edycji tego typu wydarzeń realizowanych przez Instytut Języka Polskiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego.